

SOURCE SHEET - PARSHAT BALAK 2016

BILAAM: PROPHET OR VILLAIN?

1. Bamidbar 23 – first encounter with Bilaam

וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶל בִּלְעָם בֶּן בְּעֹר . . . לֵאמֹר הֲנִי עִם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם הַנְּהַ כֶּסֶה אֶתְעִין הָאָרֶץ וְהוּא יֵשֵׁב מִמְּלִי.
וְעַתָּה לֵכֶה נָא אֲרֵה לִי אֶת הָעָם הַזֶּה כִּי עָצוּם הוּא מִמֶּנִּי אוֹכֵל נֶכֶה בּוֹ וְאֶגְרָשׁנוּ מִן הָאָרֶץ כִּי יִדְעַתִּי אֶת
אֲשֶׁר תִּבְרָךְ מִבְּרָךְ וְאֲשֶׁר תֹּאר יוֹאֵר . . . וַיָּבֵא אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם וַיֹּאמֶר מִי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עִמָּךְ . . . וַיֹּאמֶר
בִּלְעָם אֶל הָאֱלֹהִים בְּלֶק בֶּן צְפֹר מֶלֶךְ מוֹאָב שְׁלַח אֵלַי . . . וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם לֹא תִלְךָ עִמָּהֶם לֹא תֹאֵר
אֶת הָעָם כִּי בְרוּךְ הוּא . . . וַיִּקָּם בִּלְעָם בִּבְקָר וַיֹּאמֶר אֶל שְׂרֵי בְלֶק לִכּוּ אֶלְאֲרָצְכֶם כִּי מֵאֵן יִקְוֶה לְתַתִּי לְהִלָּךְ
עִמָּכֶם:

2. Bamidbar 31 – Bilaam is killed with the kings of Midian

וַיִּצְבְּאוּ עַל מִדְיָן כְּאֲשֶׁר צִוָּה יְקֹוֹק אֶת מֹשֶׁה וַיַּהַרְגוּ כָל זָכָר. וְאֶת מְלָכֵי מִדְיָן הָרְגוּ עַל חַלְלֵיהֶם . . . חֲמִשָּׁת מְלָכֵי
מִדְיָן וְאֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעֹר הָרְגוּ בְּחָרֵב . . . הֵן הִנֵּה הָיוּ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבֵּר בִּלְעָם לְמַסָּר מֵעַל בִּיקוּקָה עַל דְּבַר
פְּעֹר וְתֵהִי הַמִּגְפָּה בְּעֵדֶת יְקֹוֹק:

3. Bava Batra 15b – Bilaam was one of seven gentile prophets

שבעה נביאים נתנבאו לאומות העולם, ואלו הן: בלעם ואביו, ואיוב, אליפז התימני, ובלדד השוחי, וצופר
הנעמתי, ואליהוא בן ברכאל הבוזי . . .

4. Sifrei – Bilaam was greater than Moshe

"לא קם נביא עוד בישראל כמשה", בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם. ומאן הוא? בלעם.

5. Berachot 7a – Bilaam's extraordinary powers revealed

ומי איכא רתחא קמיה דקודשא בריך הוא? אין, דתניא: גואל זועם בכל יום. וכמה זעמו? רגע. וכמה רגע? אחד
מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמונה מאות ושמונים ושמונה בשעה. וזו היא רגע, ואין כל בריה יכולה לכונן
אותה שעה, חוץ מבלעם הרשע, דכתיב ביה: דוידוע דעת עליון . . . מאי ולמען דעת צדקות ה'? אמר רבי אלעזר:
אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע. שאלמלי
כעסתי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט.

6. Avot 5:19 – Disciples of Bilaam . . .

כל מי שיש בידו שלושה דברים הללו, מתלמידיו של אברהם אבינו. ושלושה דברים אחרים, מתלמידיו
של בלעם הרשע. עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה, מתלמידיו של אברהם אבינו. עין רעה, ורוח
גבוהה, ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע. מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של
בלעם הרשע. תלמידיו של אברהם אבינו, אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא . . . אבל תלמידיו
של בלעם (תהלים נה), ואתה אלהים תורידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני
אבטח בך.

7. Ramban – was Bil'am special?

יש מפרשים, כי לא ידע בלעם בדברים, אך ה' מלא אותו דברים ואמר לו: "שוב אל בלק וכה תדבר", כי יצאו הדברים מפיו. . . ואינו נכון בעיני, בעבור אמרו: "שומע אמרי אל" (כ"ד, ג') ואמר "מחזה שדי יחזה" (כ"ד, ג'). אבל טעם "וישמ" הלימוד שלימדו הדברים שיגרום אותם בפיו ולא ישכח ולא יפיל מהם דבר.

8. Kinyanei Kedem (R. Yitzchak Nisenbaum) – Moshe is unique, Bil'am is not

לא קם נביא עוד בישראל כמשה, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ומנו -- בלעם, ואת תלמידיו של בלעם העמידו חכמינו לעומת תלמידיו של אברהם אבינו ובארו: מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע. ובמה היה כחו של בלעם גדול כל כך עד להקבילו אל משה? ומה לנו ענין עם תלמידיו של בלעם?

אולם דרשות רבות דרשו חכמינו על בלעם למדים כי לא רק בלעם הקדמוני, כי אם גם תלמידיו עמדו נגד עיניהם בדרשם את דרשותיהם. התלמידים האלה הלכו בדרכיו וירשו ממנו את ירושתו המוסרית: עין רעה, רוח גבוהה ונפש רחבה". עין רעה נגד ישראל ותורתו, רוח גבוהה ונפש רחבה כלפי עצמם ותרבותם. בלעם, רבם ומורם של התלמידים האלה, לא מצא לו אזנים קשובות בקרב ישראל לדחות מפניו את משה רבנו ותורתו. ולא קם נביא עוד בישראל כמשה: ישראל מחזיק במשה מראשית הימים עד אחרית הימים, והוא אומר גם ביחידות וגם בצבור יום ויום ומועד מועד: לא קם בישראל עוד כמשה נביא ומביט את תמונתו. תורת אמת נתן לעמו אל על יד נביאו נאמן ביתו.

באומות העולם קם ומנו בלעם" אומות העולם הכירו את בלעם לנביא להן כמו משה לישראל ותלמידי בלעם תפסו תורת רבם ומכניסים עין רעה בישראל ובתורתו, מקללים או מברכים לעקר אותם מן השורש.

8. Sefat Emet – Bilaam vs. Avraham

במשנה מי שיש בו ג' דברים הללו מתלמידיו של א"א . . . ולהיפוך בלעם הרשע כו' מה בין תלמידיו כו' תלמידי א"א אוכלין בעוה"ז ונוחלין לעוה"ב . . . ותלמידי בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת כו'. ומהו שם תלמידי בלעם? כי מה נלמד ממנו? ומדות רעות הללו עין רעה ורוח גבוהה כו' יוכל למצוא כל שוטה בלי לימוד! אך כי גם הרשעים מכניעים עצמם והרי אמר אם יתן לי כו' מלא ביתו כו' לא אוכל לעבור כו' ומזה עצמו נלמד שהי' נפש רחבה. כי זה נחשב אצלו לחשיבות להקב"ה מה שהוא מכניע עצמו אף שהוא חשוב מאוד. וכל ההכנעה שלו רק כדי לבוא למדריגה מה להתגאות אח"כ וז"ש נופל וגלוי עינים שע"י ההכנעה בא למדרגתו. אבל הצדיקים נפש שפלה שאין מבקשים רק להיות דבוק בחי החיים לידע תמיד שאין חיות לשום דבר רק כח ה' . . .